

Asia: VN/22290/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi elintarvikelain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Hammaslääkäriliiton lausunto hallituksen esityksestä elintarvikelain muuttamiseksi (energiajuomakielto)

Johdanto

Suomen Hammaslääkäriliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto. Hammaslääkäriliitto pitää myönteisenä hallituksen esityksen tavoitetta lasten ja nuorten terveyden suojelemisesta ja kannattaa esitystä energiajuomien myynnin, luovuttamisen ja välittämisen rajoittamisesta alaikäisille säädettäväksi lailla. Energiajuomien käyttöön liittyy tunnettuja haittoja lasten ja nuorten terveydelle. Hammaslääkäriliitto katsoo, että esitys on oikeansuuntainen, mutta sääntelyn vaikuttavuuden parantamiseksi kiellon tulisi koskea kaikkia alle 18-vuotiaita. Lisäksi energiajuomien haittoja suunterveydelle tulisi esityksessä arvioida nykyistä tarkemmin ja kattavammin.

Suunterveys

Suomen Hammaslääkäriliitto pitää tärkeänä, että energiajuomien käytöstä aiheutuvia haittoja tarkastellaan myös suunterveyden näkökulmasta. Vaikka esityksen ensisijaisena tavoitteena on vähentää kofeiinin haittavaikutuksia lapsilla ja nuorilla, energiajuomien käytöllä on myös merkittäviä haitallisia vaikutuksia hampaisiin ja suun terveyteen, mikä näkyy jo hammaslääkärrien kliinisessä työssä.

Esityksessä todetaan virheellisesti energiajuomien happamuuden aiheuttavan hampaiden reikiintymistä. Energiajuomille tyypillinen happamuus (alhainen pH-arvo) altistaa kuitenkin hammaseroosiolle eli hammaskudoksen kemialliselle liukenemiselle, ei karieselle. Hampaiden reikiintymisen riskiä puolestaan lisää sokerilla makeutettujen energiajuomien usein korkea sokeripitoisuus. Sekä hammaseroosio että hampaiden reikiintyminen ovat merkittäviä uhkia lasten ja nuorten sekä edelleen aikuisten hammasterveydelle.

Lasten ja nuorten suunterveyden kannalta huomionarvoista on myös se, että energiajuomilla saatetaan korvata kouluruokailua tai muuta säännöllistä ateriointia. Tämä on ongelmallista sekä

ravitsemuksellisesti että suunterveyden kannalta. Energiajuomien käyttö voi lisäksi johtaa napostelutyyppiseen syömiseen ja juomiseen säännöllisen ateriarytmin sijaan, mikä edelleen lisää hampaiden reikiintymisen ja eroosiovaurioiden riskiä.

Hammaslääkäriliitto esittää, että hallituksen esityksen perusteluissa tuotaisiin nykyistä selkeämmin esiin energiajuomien yhteys kariesta ja hammaseroosiota aiheuttavana riskitekijänä sekä riskinä lasten ja nuorten suunterveydelle ja säännölliselle ateriarytmille. Syntyneiden vaurioiden korjaava hoito kuluttaa suun terveydenhuollon rajallisia resursseja ja lisää yhteiskunnan kustannuksia.

Ikäraja

Hammaslääkäriliiton mielestä on myönteistä, että energiajuomien myynnin, luovuttamisen ja välittämisen kieltämistä lapsille ollaan saattamassa lainsäädännön tasolle. THL:n asettama 15 vuoden suositusikäraja sekä nykyiset pakkausmerkinnät eivät ole osoittautuneet riittäviksi toimenpiteiksi ehkäisemään lasten ja nuorten energiajuomien käyttöä. Lakisääteinen ikäraja on perusteltu myös vähittäiskaupan tasapuolisen kilpailutilanteen näkökulmasta.

Hammaslääkäriliitto katsoo kuitenkin, että esityksessä ehdotettu 16 vuoden ikäraja ei riittävällä tavalla ehkäise alaikäisten energiajuomien käyttöä. Liiton näkemyksen mukaan energiajuomien myynnin, luovuttamisen ja välittämisen ikärajan tulisi olla 18 vuotta.

Suomessa laintasoisena voimassa olevassa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiaasta henkilöä. Vastaavasti sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta laaditussa, lasten suojelemista elintarvikkeiden haitalliselta markkinoinnilta koskevassa ohjeistuksessa lapsilla tarkoitetaan alle 18-vuotiaita. Ohjeistuksessa energiajuomat on tunnistettu tuoteryhmäksi, jota ei tulisi markkinoida lapsille. Myös tästä näkökulmasta olisi johdonmukaista, että energiajuomien myynnin, luovuttamisen ja välittämisen kieltö ulotettaisiin kaikkiin alaikäisiin.

Energiajuomien käytöstä on myös tuoretta tutkimusnäyttöä (THL:n Nuorten ravitsemustutkimus), ja THL kannattaakin energiajuomien myynnin alle 18-vuotiaille kieltävää lainsäädäntöä. Näin ollen myös kansallisessa sääntelyssä 18 vuoden ikärajaa voidaan pitää perusteltuna ja oikeasuhtaisena terveyshaittojen ehkäisynä, mikä niin ikään perustelisi kiellon ulottamista 18-ikävuoteen myös lausunnoilla olevassa esityksessä.

Lisäksi esitetty 16 vuoden ikäraja johtaisi tilanteeseen, jossa osa perusopetuksen oppilaista kuuluisi myyntikiellon piiriin ja osa ei. Alaikäisten oppimisympäristön tulisi kuitenkin olla mahdollisimman yhtenäisesti terveellinen ja turvallinen. Käytännön tasolla 16 vuoden ikäraja vaikeuttaisi myös sääntelyn valvontaa yläkouluissa.

Edellä mainituin perustein Hammaslääkäriliitto kannattaa 18 vuoden ikärajaa.

Markkinointi ja myynti

Hammaslääkäriliitto pitää tärkeänä, että energiajuomien markkinointia tarkastellaan osana lasten ja nuorten suojelemista haitallisilta elintarvikkeilta. Hammaslääkäriliitto katsoo, että myyntikiellon ikärajan tulisi olla yhdenmukainen markkinointia koskevien lasten suojelua koskevien linjausten kanssa. Mikäli markkinoinnin kohteena ovat lapset määritellään alle 18-vuotiaksi, on perusteltua arvioida myös myynnin ikärajaa tästä näkökulmasta.

Hammaslääkäriliitto kannattaa energiajuomien myynnin, luovuttamisen ja välittämisen kieltämistä alaikäisille laintasoisella sääntelyllä. Liitto pitää tärkeänä, että sääntely koskee yhdenmukaisesti kaikkia myyntikanavia, mukaan lukien vähittäiskauppaa, verkkokauppaa, etämyyntiä ja muita jakelukanavia. Myyntikielto on tehokas keino pyrittäessä vähentämään energiajuomien saatavuutta lasten ja nuorten keskuudessa sekä vahvistamaan viestiä siitä, että energiajuomien käyttöön liittyy merkittäviä riskejä myös suun terveydelle.

Hammaslääkäriliiton näkemyksen mukaan sääntelyn tavoitteet toteutuisivat paremmin, mikäli kiello utotettaisiin kaikkiin alle 18-vuotiaisiin.

Muut kommentit hallituksen esityksestä

Hammaslääkäriliiton mielestä energiajuomien myyntikielto lapsille ja nuorille on yhteiskunnalta vahva kannanotto ja signaali lapsille, nuorille, huoltajille sekä lasten ja nuorten kanssa työskenteleville energiajuomien haitoista. Hammaslääkäriliitto on kiitollinen tästä yhteiskunnan viestistä.

Liitto pitää esityksen tavoitetta lasten ja nuorten terveyden edistämisestä kannatettavana. Energiajuomien käytön vähentämisestä voidaan odottaa hyötyjä muun muassa unen laadun, keskittymiskyvyn, ravitsemuksen ja suun terveyden sekä edelleen suun terveydenhuollon kustannussäästöjen näkökulmasta.

Tiivistelmä Hammaslääkäriliiton lausunnon keskeisistä huomioista

Hammaslääkäriliitto kannattaa energiajuomien myynnin, luovuttamisen ja välittämisen kieltämistä alaikäisille laintasoisella sääntelyllä.

Esityksessä ehdotetun 16 vuoden ikärajan sijasta kiellon tulisi koskea kaikkia alle 18-vuotiaita.

Ikärajan nostaminen 18 vuoteen olisi johdonmukaista suhteessa YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen sekä STM:n, lasten suojelemista elintarvikkeiden haitalliselta markkinoinnilta koskevaan ohjeistukseen.

Energiajuomien haitat suun terveydelle, erityisesti hammaskariuksen ja hammaseroosion riskin lisääntyminen, tulisi tuoda esityksen perusteluissa nykyistä näkyvämmiin esiin.

Energiajuomien käyttö voi heikentää lasten ja nuorten terveellistä ja säännöllistä ateriointia lisäten napostelua, mikä edelleen kasvattaa hampaiden reikiintymisen ja hammaseroosion riskiä.

Energiajuomien myyntikielto lähettää tärkeän yhteiskunnallisen viestin energiajuomien terveyshaitoista lapsille, nuorille, huoltajille ja lasten kanssa työskenteleville ammattilaisille. Hammaslääkäriliitto kiittää tästä yhteiskunnan kannanotosta.

Kunnioittaen Suomen Hammaslääkäriliiton puolesta,

HLT, EHL Aija Hietala-Lenkkeri

Asiantuntijahammaslääkäri

Hietala-Lenkkeri Aija-Maaria
Suomen Hammaslääkäriliitto ry